

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 100/2025 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Saara Rahko, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Lauri Piirainen, valtiovarainministeriö
- talousjohtaja Pasi Rentola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- kuntatalousasioiden johtaja Sanna Lehtonen, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sosiaali- ja terveysministeriö

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- työ- ja elinkeinoministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia.

Esityksen mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosenttia korotettaisiin 0,71 prosenttiyksiköllä. Valtionosuus olisi vuoden 2026 alusta 25,73 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus 74,27 prosenttia.

Valtionosuusprosentin muutoksessa on huomioitu lisäyksenä valtionosuustehtävien muutoksina 0,44 prosenttiyksikköä. Valtionosuusprosentissa on huomioitu lisäyksenä myös valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus 0,54 prosenttiyksikköä sekä vähennyksenä hallitusohjelman mukaisen indeksisäästön vaikutus 0,27 prosenttiyksikköä liittyen pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaiseen peruspalvelujen valtionosuuden

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp

indeksikorotuksen 1 prosenttiyksikköä vastaavaan vähennykseen. Valtionosuuteen tehtäisiin lisäksi vuonna 2026 määräaikaiset vähennykset, jotka ovat 11,42 euroa ja 3,89 euroa asukasta kohden.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin tehtäisiin noin 2 prosentin eli 75 miljoonan euron vähennys, joka toteutettaisiin vähentämällä vuonna 2026 kuntien peruspalveluiden valtionosuusrahoitusta prosenttiperusteisesti niin, että muutos ei kasvata kuntien suhteellisia eroja valtionosuuksissa. Vähennys toteutetaan siten, että lakisääteiset palvelut pystytään turvaamaan.

Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026. Vuonna 2026 maksettavasta valtionosuudesta vähennettävää osuutta koskeva määräaikainen säännös olisi voimassa 31.12.2026 saakka.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Hallituksen esityksessä on kyse vuotuisesta valtionosuuslain (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, 618/2021) muutoksesta, jolla säädetään kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentista sekä valtionosuuteen tehtävistä määräaikaisista vähennyksistä ja lisäyksistä seuraavalle talousarviovuodelle. Esitys liittyy vuoden 2026 valtion talousarvioesitykseen. Peruspalvelujen valtionosuudet ovat vuonna 2026 yhteensä 3,55 miljardia euroa, mikä on noin 184,3 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa.

Hallituksen esityksessä peruspalvelujen valtionosuusprosentiksi on ehdotettu 25,73 ja kuntien omarahoitusosuudeksi 74,27 prosenttia. Eduskunnalle annettu vuoden 2026 täydentävä talousarvioesitys (HE 171/2025 vp) huomioon ottaen valtionosuusprosenttia tulee tarkistaa. Valtionosuusprosentti nousee ensi vuonna 0,70 prosenttiyksiköllä kuluvan vuoden prosenttiin (25,02) verrattuna. Hallintovaliokunta ehdottaa lakiehdotuksen 21 §:n 1 momenttia muutettavaksi niin, että valtionosuusprosentti on vuonna 2026 hallituksen esityksestä poiketen 25,72 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus 74,28 prosenttia. Muutos johtuu siitä, ettei kotihoidontuen niin sanottu Norjan malli tule voimaan vuoden 2026 alusta, kuten aiemmin on suunniteltu, eikä se siten vaikuta tehtävän laajenuksena valtionosuutta lisäävästi.

Valtionosuusprosentin muutoksessa on otettu lisäyksenä huomioon valtionosuustehtävien muutokset (0,43 prosenttiyksikköä, n. 67,6 milj. euroa) sekä valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus (0,54 prosenttiyksikköä, n. 127,5 milj. euroa). Vähennyksenä on otettu huomioon hallitusohjelman mukainen peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotuksen yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava säästö (0,27 prosenttiyksikköä, n. 31,5 milj. euroa). Valtionosuusprosentin muutos lisää valtionosuuksia yhteensä noin 163 miljoonaa euroa. Valtionosuuteen tehdään vuonna 2026 myös määräaikaisia vähennyksiä, jotka liittyvät aiemmin vuosille 2025—2027 säädetyn asukaskohtaisen vähennyksen täsmentämiseen (11,42 euroa/

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp

asukas) sekä hallituksen pyrkimykseen karsia kuntien tehtäviä ja velvoitteita sekä julkisen talouden menoja (3,89 euroa/asukas).

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuu kevään 2025 kehysriihessä päätetty 75 miljoonan euron pysyvä vähennys. Vähennys ehdotetaan toteutettavaksi vuonna 2026 vakiintuneesta käytännöstä poiketen prosentuaalisena vähennyksenä kunkin kunnan saamasta valtionosuudesta. Vähennettävä osuus on saadun selvityksen mukaan täsmentynyt 2,09 prosenttiin, mikä on otettava huomioon lakiehdotuksen 32 a §:ssä. Vähennys on suhteellisesti yhtä suuri kaikissa kunnissa, mutta vaihtelee euromääräisesti kunnittain. Vähennys on suurin niissä kunnissa, jotka saavat euromääräisesti eniten valtionosuuksia, ja pienin niissä, jotka saavat niitä vähiten. Valiokunta pitää perusteltuna, ettei mainittua valtionosuuden vähennystä kohdenneta negatiivisen valtionosuuden kuntiin.

Valiokunta toteaa, että esityksen tavoitteena on turvata kuntien edellytyksiä järjestää niiden vastuulla olevat lakisääteiset palvelut, kuten varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä työllisyyspalvelut. Valiokunta painottaa, että hallitusohjelman mukaan valtio sitoutuu kompensoimaan kunnille asetettavat uudet tehtävät ja velvoitteet sekä mahdolliset tehtävien laajennukset rahoittamalla ne täysimääräisesti tai purkamalla muita velvoitteita. Hallintovaliokunta korostaa, että valtion rahoitusvastuun täysimääräinen toteutuminen edellyttää sitä, että uusien tai laajentuvien tehtävien ja velvoitteiden vaikutukset kuntatalouteen arvioidaan realistisesti.

Hallintovaliokunta on käsitellyt kuntatalouden tilaa ja kehitysnäkymiä vuoden 2026 talousarvioesityksestä antamassaan lausunnossa (HaVL 21/2025 vp). Valiokunta viittaa mainittuun lausuntoonsa ja toteaa, että kuntatalouden kestävyden turvaaminen pitkällä aikavälillä nousee yhä tärkeämmäksi. Hallintovaliokunta pitää edelleen tärkeänä, että kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Myös normien purkaa on vietävä määrätietoisesti eteenpäin.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

21 §. Valtionosuusprosentti ja kunnan omarahoitusosuus. Valiokunta on täsmentänyt valtionosuusprosentiksi 25,72 ja kuntien omarahoitusosuudeksi 74,28 prosenttia pykälän 1 momenttiin.

32 a §. Kunnalle maksettavasta valtionosuudesta vuonna 2026 tehtävä vähennys.

Valiokunta on täsmentänyt peruspalvelujen valtionosuudesta säännöksen perusteella tehtävän vähennyksen suuruudeksi 2,09 prosenttia valtion kunnalle maksamasta peruspalvelujen valtionosuudesta.

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 100/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 32 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1071/2024,
muutetaan 21 §:n 1 momentti sekä 32 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 21 §:n 1 momentti ja 32 §:n 3 momentti laissa 1071/2024 sekä 32 §:n 2 momentti laissa 1235/2023, sekä
lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 32 a § seuraavasti:

21 §

Valtionosuusprosentti ja kunnan omarahoitusosuus

Kunnan 6—12 §:ssä tarkoitetut laskennalliset kustannukset jakautuvat siten, että kuntien valtionosuus on **25,72** prosenttia (*valtionosuusprosentti*) ja kuntien omarahoitusosuus on **74,28** prosenttia.

5 luku

Valtionosuudesta tehtävät vähennykset ja siihen tehtävät lisäykset

32 §

Määräaikaiset kuntien valtionosuuteen kohdistuvat vähennykset ja lisäykset

Vuosina 2025—2027 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään 64 miljoonaa euroa 1 momentissa tarkoitetun lisäyksen johdosta. Vuonna 2026 vähennys on 11,42 euroa asukasta kohden.

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp

Vuonna 2026 kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään 3,89 euroa asukasta kohden valtiontalouden säästötoimenpiteenä.

32 a §

Kunnalle maksettavasta valtionosuudesta vuonna 2026 tehtävä vähennys

Kunnalle tässä laissa tarkoitettuna vuonna 2026 maksettavasta peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään osuus, joka vastaa suuruudeltaan 2,09 prosenttia valtion kunnalle maksamasta peruspalvelujen valtionosuudesta. Vähennystä ei tehdä, jos kunnan peruspalvelujen valtionosuus on 0 euroa tai vähemmän.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 32 a § on voimassa 31 päivään joulukuuta 2026.

Helsingissä 27.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Mauri Peltokangas ps
varapuheenjohtaja Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Mari Kaunistola kok
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Mira Nieminen ps
jäsen Saku Nikkanen sd
jäsen Martin Paasi kok
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Jari Ronkainen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Henri Helo

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp Vastalause 1

Vastalause 1

Perustelut

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettua lakia. Esityksen mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosenttia korotettaisiin 0,71 prosenttiyksiköllä ja valtionosuus olisi vuoden 2026 alusta 25,73 prosenttia ja kuntien omarahoitusosuus 74,27 prosenttia.

Hallituksen esitykseen sisältyvä uusi 32 a § lisää kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistuvia määräaikaisia vähennyksiä siten, että kunnilta leikattaisiin vuonna 2026 noin kaksi prosenttia valtionosuuksista eli yhteensä 75 miljoonaa euroa. Vähennys toteutettaisiin prosenttiperusteisesti suhteessa kuntien saamien valtionosuuksien määrään. Lisäksi pykälä nivoutuu muihin määräaikaisiin vähennyksiin, jotka kohdistuvat asukaskohtaisesti vuosina 2025—2027.

Kunnat ovat jo nyt poikkeuksellisen vaikeassa taloudellisessa tilanteessa muun muassa sote-uudistuksen epätakkojen siirtolaskelmien, yleisen kustannustason nousun ja hallituksen muualle kohdistamien sääntöjen vuoksi. Samanaikaisesti kunnille on tullut uusia lakisääteisiä velvoitteita, joihin hallitus on lisännyt laskennallista rahoitusta, mutta joka käytännössä lisää kuntien henkilöstö- ja palvelupaineita. Tässä tilanteessa lisävähennys leikkaa kunnilta mahdollisuuksia järjestää lakisääteisiä peruspalveluja, erityisesti varhaiskasvatusta, perusopetusta ja työllisyyspalveluja, jotka ovat kuntien hyvinvointivastuun ydintä.

Valtionosuusjärjestelmän keskeinen tavoite on turvata kunnille yhdenvertaiset edellytykset järjestää peruspalveluita kohtuullisella kunnallisverorasituksella. Hallituksen esityksessä pykälä 32 a § toimii tätä tarkoitusta vastaan. Pykälän mukaan vähennys toteutetaan suhteessa kuntien valtionosuuden määrään. Tämä malli tarkoittaa, että eniten menettävät juuri ne kunnat, joiden valtionosuus on korkea siksi, että niillä on muita suuremmat palvelutarpeet, heikompi veropohja tai demografisesti haastavat olosuhteet.

Vaikka 32 a § on esitetty määräaikaiseksi, se jatkaa kehitystä, jossa peruspalvelujen valtionosuuteen kohdistetaan toistuvia määräaikaisia leikkauksia. Tämä käytäntö hämärtää rahoitusjärjestelmän ennakoitavuutta ja luotettavuutta. Kuntien suunnitteluhorisontti ulottuu vuosiksi eteenpäin. Toistuvat määräaikaiset vähennykset muodostavat tosiasiallisesti pysyvää rahoitusvajetta, joka pakottaa kunnat leikkaamaan palveluja tai kiristämään verotusta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitsi 32 a § poistetaan.

**Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp
Vastalause 1**

Helsingissä 27.11.2025

Eveliina Heinäluoma sd
Saku Nikkanen sd
Juha Viitala sd
Paula Werning sd

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp
Vastalause 2

Vastalause 2

Perustelut

Keskustan valiokuntaryhmä tähdentää kuntien valtionosuusjärjestelmän merkitystä. Siinä kysymys ei ole kuntien olemassa olemisen rahoittamisesta, vaan ihmisten tarvitsemista peruspalveluista. Valtionosuusjärjestelmän perustarkoituksena on turvata jokaiselle lakisääteiset peruspalvelut kohtuullisella vero- ja maksurasituksella asuinpaikasta riippumatta. Sitä edellyttää myös perustuslaista johdettu ns. rahoitusvastuun periaate.

Nyt puheena olevassa lakiesityksessä kuntien peruspalveluiden valtionosuuksiksi vuodelle 2026 ehdotetut muutokset näyttävät pieniltä, mutta niiden vaikutukset kunnille vaihtelevat. Esimerkiksi esitetty valtionosuuksien kokonaismäärän kasvu (177 milj. euroa) kohdistuu hyvin epätasaisesti. Yli puolella Suomen kunnista valtionosuudet tulevat pienenevän ensi vuonna johtuen asukasmäärän laskusta. Tästä huolimatta niiden velvollisuus on huolehtia lakisääteisistä palveluista rahoituksen pienentyessäkin.

Huomionarvoista on myös, että nyt esitetty valtionosuuksien kasvu ei riitä kattamaan kunnille koituvia uusia kustannuksia. Esimerkiksi perusopetuksen vahvistamiseen varatut lisäeurot (oppimisen tuki, vuosiviikkotunnit) kuittaantuvat nolliin nyt esitetyillä valtionosuusleikkauksilla (suorat leikkaukset ja indeksijarru). Osana valtiontalouden säästötoimia hallitus on sälyttänyt myös maahanmuutosta ja TE-palveluista koituvia kustannuksia kuntien maksettaviksi. Kun kuntien talouksien viivan alle katsotaan, niin liian moni kunta joutuu rahoittamaan hallituksen päättämiä uusia tehtäviä omilla verotuloillaan.

Hallituksen kunnille kohdistama leikkauspolitiikka kohdistuu kaikkein voimakkaimmin pieniin kuntiin. Vaikka ensi vuoden osalta leikkaussumma tarkoittaisi keskimäärin enimmillään 0,3 %-yksikön korotuspainetta kunnallisveroon, on kantokyvyltään heikommissa kunnissa veronkorotuspaine paljon tuotakin suurempi johtuen siitä, että Suomessa vauraus on jakautunut maantieteellisesti hyvin epätasaisesti. 129 Suomen kunnassa veroprosentin tuotto on alle 200 euroa/asukas, mutta leikkaukset kohdistetaan euroa/asukasperiaatteella, mikä heikentää monen kunnan kykyä rahoittaa lakisääteiset palvelut. Tähän ei auttaisi edes kokoomuksen pitkäaikainen tavoite yli 200 kunnan lakkauttamisesta, koska edelleenkin Suomessa vauraus olisi epätasaisesti jakautunutta.

Edellä mainituista syistä kuntien väliset taloudelliset erot ovat jatkaneet kasvuaan yhä voimakkaammin. Se heikentää ihmisten yhdenvertaisia oikeuksia lakisääteisiin palveluihin. Kokoomuksen ja perussuomalaisen johtaman hallituksen ohjelmassa eriarvoistumisen syventyminen on huomioitu ja sitä on luvattu hoitaa. Näyttää kuitenkin siltä, että hallitus on pettämässä myös kuntapalveluja tarvitseville ihmisille antamansa lupaukset epäonnistuneen talous- ja työllisyyspolitiikkansa jatkoksi.

Kuntaministeri Anna-Kaisa Ikonen (kok.) perjantaina 21.11.2025 viestipalvelu X:n kautta tekemä lyhyt ilmoitus hallitusohjelmaan kirjatun kuntien valtionosuusuudistuksen kaatumisesta hallituspuolueiden välisiin erimielisyyksiin oli kuin märkä rätkki kuntien kasvoille. Oikein ja

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp
Vastalause 2

määrätietoisesti toteutettuna uudistuksella olisi voitu taittaa kuntalaisten eriarvoistumisen kasvu, hillitä kunnallisverorasituksen erojen enempi repeäminen, saada poistettua valtionosuuksien jakoa vääristäviä vanhentuneita kriteereitä (esim. sote-palvelut, joita kunnat eivät enää vastaa) sekä tukea noin 20 kunnan kykyä hoitaa asukkailleen peruspalveluja, jotka vääristymän takia joutuvat nyt jopa maksamaan valtiolle siitä, että ne järjestävät asukkailleen lakisääteisiä koulutus- ja varhaiskasvatuspalveluja (ns. negatiiviset valtionosuudet). Esimerkkeinä tästä on Kemi, Tuusniemi ja Kaavi.

Nyt näyttää siltä, että hallitus on pettämässä kaikki kunnille antamansa tärkeimmät lupaukset, kun otetaan huomioon myös kunnille luvatus norminpurun takkuaminen. Hallituksen toimintakykyä kuntapolitiikassa voidaankin tähän mennessä arvioida olemattomaksi.

Kuntien valtionosuusuudistuksen kaatuminen tarkoittaa käytännössä sitä, että vastuu tehdä uudistus siirtyy vuoden 2027 eduskuntavaalien jälkeen muodostettavalle uudelle hallitukselle. Kuntien pitää tulla jotenkin toimeen täysin rikki olevalla kuntien valtionosuusjärjestelmällä ainakin neljä seuraavaa vuotta aina vuoteen 2030 saakka. Tilanteen vakavuutta ja uudistuksen välttämättömyyttä kuvaa hyvin se, että verotuloiltaan Suomen rikkain kunta Kauniainen, joka kantaa Suomen matalinta kunnallisveroprosenttia (4,7 %), saa valtionosuuksia noin 22,2 milj. euroa. Samaan aikaan asukasluvultaan hieman pienempi ja verotulopohjaltaan paljon heikompi Saarijärvi olisi saamassa vain noin kolmanneksen siitä (7,6 milj. euroa), vaikka sen kunnallisveroprosentti on melkein kaksinkertainen Kauniaisiin verrattuna (9,3 %).

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamista on jatkettava parlamentaariselta pohjalta

Keskustalle ei kelpaa kokoomuslaisen vastuuministerin kevyt ilmoitus ja pahoittelut uudistuksen kaatumisesta. Keskustalle tekemättömyys tässä tilanteessa ei ole vaihtoehto. Olemme palveluja tarvitsevien ihmisten puolella.

Tässä tilanteessa hallitus ja kuntaministeri Ikonen tekisivät viisaasti, jos he alkaisivat pelastamaan mitä pelastettavissa on. Keskusta ei ole jäänyt toimeettomaksi. Lähetimme 25.11.2025 valtiovarainministeriölle kirjeen, jossa vaadimme kaatuneen kuntien valtionosuusuudistuksen valmisteluasiakirjojen julkistamista kuntakohtaisine vaikutuksineen. Koska kysymys on ihmisten tarvitsemista palveluista, on asia saatava poliittiseen keskusteluun.

Edellä mainitun perusteella ehdotamme eduskunnan hallituspuolueiden hyväksyttäväksi lausumaa, että hallitus perustaisi parlamentaarinen työryhmä valmistelemaan kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamista. Parlamentaarisella työllä olisi mahdollisuus luoda askelmerkit kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamiselle, ja ne olisivat vietävissä suoraan vuoden 2027 eduskuntavaalien jälkeen muodostettavan hallituksen ohjelmaan.

Yhdymme myös hallitusohjelmassa sivulle 54 uudistukselle kirjattuihin tavoitteisiin: "Kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantumisen sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Uudistuksen lähtökohdaksi otetaan tavoite varmistaa eri kokoisten kuntien edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut kaikkialla Suomessa, ottaa huomioon muuttotappiokuntien tarpeet ja eri alueiden

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp
Vastalause 2

demografisen kehityksen sekä vahvistaa kasvavien kuntien ja kaupunkien edellytykset investoida kasvuun ja hoitaa sosiaalisia ongelmia".

Näin ollen lausumaesityksemme myös tukisi hallituksen ohjelmassaan kunnille antamaa lupaa uudistaa koko kuntien rahoitusjärjestelmä, jolloin uudistettavana olisivat kuntien verotulopohja sekä kuntien kaikki valtionosuudet.

Siksi katsomme, että hallituspuolueilla ei pitäisi olla vaikeuksia hyväksyä lausumaesitystä eikä hallituksella käynnistää parlamentaarista työtä. Se myös kertoisi, onko hallituksella ja hallituspuolueissa aitoa tahtoa toteuttaa kunnille ohjelmassaan antamansa lupaukset.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään, ja

että hyväksytään yksi lausuma. (Vastalauseen lausumaehdotus)

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus perustaa viipymättä parlamentaarisen työryhmän valmistelemaan kuntien rahoitusjärjestelmän uudistusta kansalaisten lähi- ja peruspalveluiden turvaamiseksi samalta pohjalta kuin on kirjattu pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmaan.

Helsingissä 27.11.2025

Petri Honkonen kesk
Hanna Räsänen kesk

Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp
Vastalause 3

Vastalause 3

Perustelut

Esityksen julkilausuttuna tavoitteena on turvata kuntien edellytyksiä järjestää niiden vastuulla olevat lakisääteiset palvelut kuten varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä työllisyyspalvelut näitä koskevien tehtävien muuttuessa. Esitykseen sisältyvä säästötavoite ja siitä johtuvat tosiasialliset vaikutukset kuntien talouteen tulevat kuitenkin vaikeuttamaan kuntien edellytyksiä järjestää niille osoitettuja lakisääteisiä palveluita laadukkaasti ja saavutettavasti.

Vuonna 2026 kuntien laajentuvat tehtävämuutokset sisältävät yhteensä noin 72,5 miljoonan euron edestä sivistystoimen tehtäviä, mukaan lukien oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus (n. 53,5 miljoonaa euroa). Samaan aikaan esityksellä tehdään lähes samansuuruinen 75 miljoonan euron leikkaus, joka kumoaa lakisääteisten tehtävälaajennuksiin tarkoitettujen lisäysten vaikutukset. Käytännössä tämä tarkoittaa palveluleikkauspäätösten siirtämistä kunnallispäättäjien pöydälle, kun lakisääteisten tehtävien resursseja supistetaan.

Esitys koskee vuoden 2026 kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosenttia sekä valtionosuuksiin tehtävää 2 prosentin eli 75 miljoonan euron vähennystä. Valtionosuuksien leikkauksia on tarkasteltava myös pidemmältä aikaväliltä.

Hallitusohjelman mukaisesti peruspalveluiden valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuosina 2024—2027 eli kustannusten kohoamisesta johtuvaa nipistetään tasoa noin puoleen tai kolmannekseen. Vuonna 2025 vähennys pienensi valtionosuutta 25 275 000 euroa ja vuonna 2026 indeksijarrun osuus on esityksen mukaan 31 558 000. Valtionosuusleikkausten ja indeksijarrun yhteissumma nousee hallituskaudella noin 200 miljoonaan euroon.

Erityisen huolestuttavaa on, että hallitus ei ole huomionnut leikkausten vaikutuksia varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluiden resursseihin ja laatuun. Lausunnoissa on tuotu esiin, että leikkaus vaarantaa oppimisen tuen uudistuksen ja voi johtaa siihen, että kunnilla ei ole riittäviä resursseja toteuttaa lakisääteisiä velvoitteitaan lasten ja nuorten palveluissa. Kuntaliitto on lisäksi arvioinut, että samaan aikaan tehtävät leikkaukset kotoutumispalveluihin saattavat kunnissa kohdistua sivistyspalveluihin niiden priorisoidessa työikäisen asukasmäärän kasvua.

Esityksellä toteutettava pysyvä 75 miljoonan euron valtionosuusleikkaus on peruttava, minkä lisäksi valtionosuuksia pitäisi korottaa täysimääräisesti, jotta kunnissa vältytään leikkauksilta sivistys- ja työllisyyspalveluihin. Näin ollen kuntien valtionosuusprosenttiin kohdistuva 0,27 prosenttiyksikön eli noin 31,5 miljoonan euron vähennys on peruttava.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna(Vastalauseen muutosehdotukset),

**Valiokunnan mietintö HaVM 26/2025 vp
Vastalause 3**

Vastalauseen muutosehdotukset

Laki

kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 32 §:n 4 momentti sellaisena kuin se on laissa 1071/2024, **sekä** *muutetaan* 21 §:n 1 momentti, **ja** 32 §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 21 §:n 1 momentti ja 32 §:n 3 momentti laissa 1071/2024 sekä 32 §:n 2 momentti laissa 1235/2023, **sekä** ~~lisätään väliaikaisesti uusi 32 a §~~ seuraavasti:

21 §

Valtionosuusprosentti ja kunnan omarahoitusosuus

Kunnan 6-12 §:ssä tarkoitetut laskennalliset kustannukset jakautuvat siten, että kuntien valtionosuus on ~~25,73~~ **25,99** prosenttia (valtionosuusprosentti) ja kuntien omarahoitusosuus on ~~74,27~~ **74,01** prosenttia.

32 §

(kuten HaVM)

(voimaantulo kuten (HaVM))

Helsingissä 27.11.2025

Anna Kontula vas

Tiina Elo vihr